

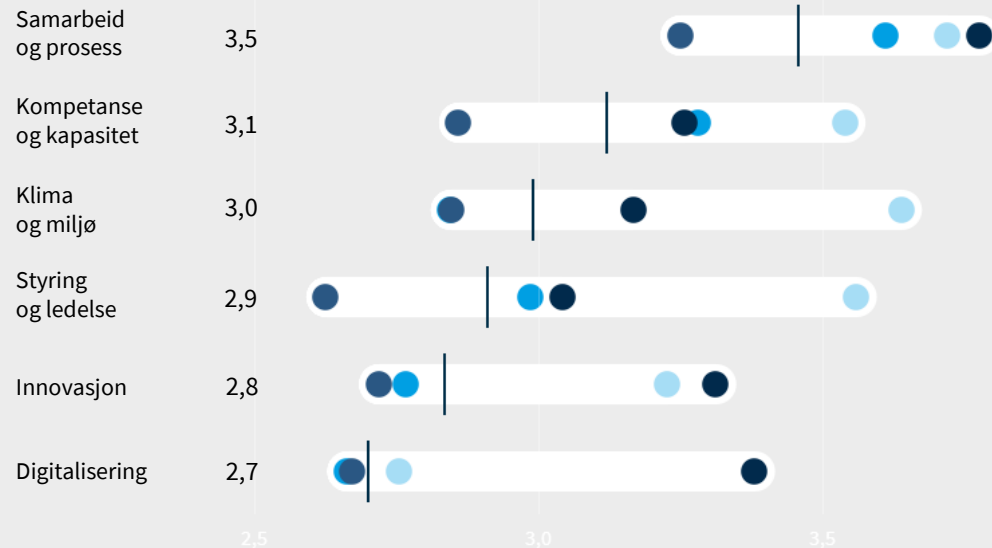
# Dybdeanalyse av klima og miljø i offentlige anskaffelser

---

Anskaffelsesundersøkelsen 2020

# Om Anskaffelsesundersøkelsen

**Modenhetsmodellen:** består av seks indikatorer som omfatter sentrale anskaffelsesområder.



**Modenhetsindikatorene:** Her presenteres de seks indikatorene med gjennomsnittscore. Samarbeid og prosess er den indikatoren virksomhetene samlet scorer best innenfor. På motsatt ende av skalaen er digitalisering. Områdene blir beskrevet nærmere videre i rapporten.

Anskaffelsesundersøkelsen er en kartlegging av hvordan offentlige anskaffelser er organisert og gjennomføres. Undersøkelsen er strukturert etter seks områder som er sentrale i arbeidet med innkjøp i offentlig sektor. Disse områdene utgjør indikatorene i modellen.

Indikatorene for hvert område er operasjonalisert gjennom et sett med flere spørsmål. Her er virksomhetenes totale poengsum omregnet til en gjennomsnittsverdi for den gjeldende indikatoren.

Graden av opplevd modenhet er relativ, i den forstand at poengsummen på de ulike skalaene kan vurderes noe fritt. Indikatorene er derfor mest representative når de er aggregert, fordi man kan anta at de virksomhetene som vurderer seg for høyt blir utlignet av de som

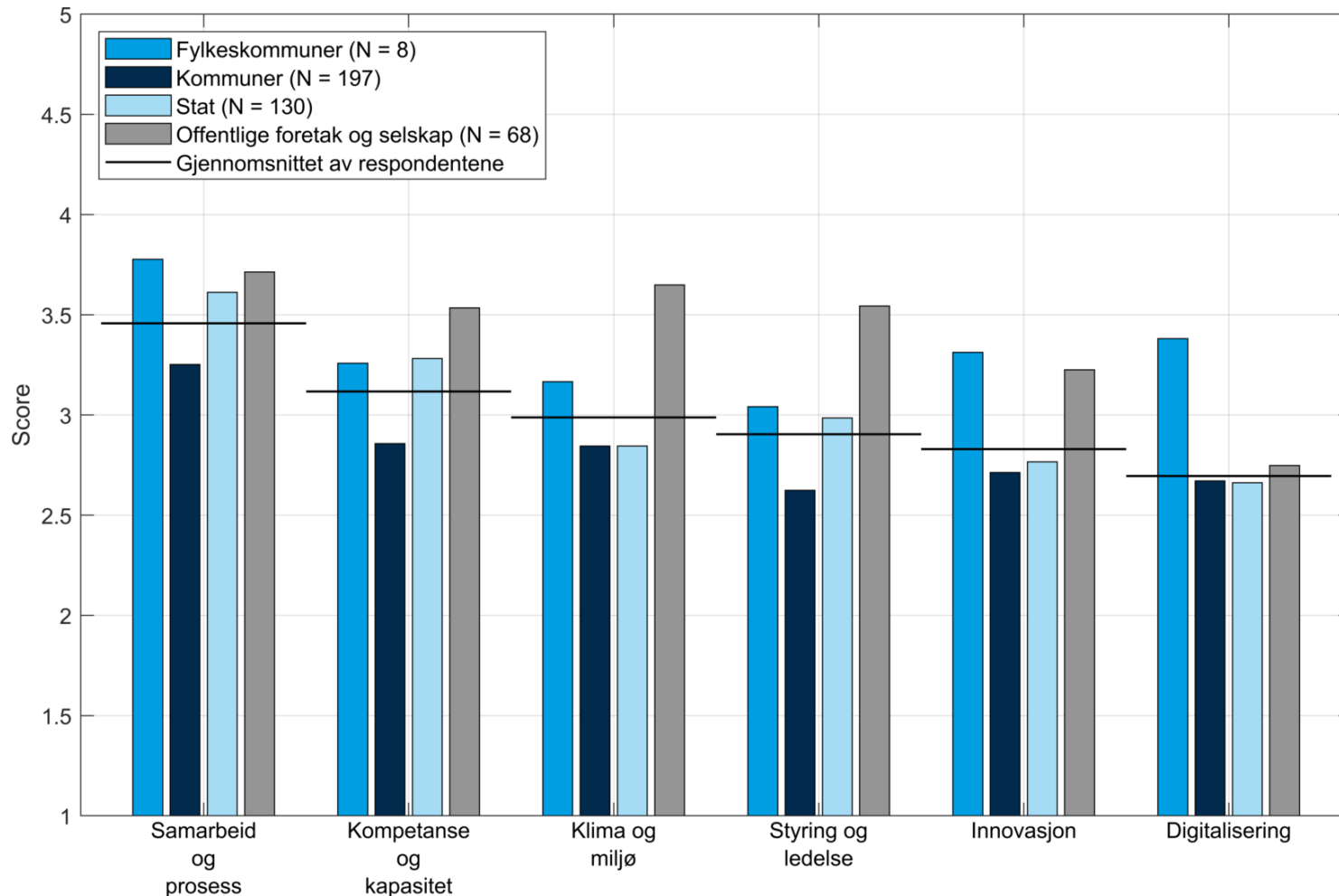
vurderer seg for lavt.

Modenhetsverdien gir også en nyttig indikasjon på hvor det vil være mest relevant for virksomhetene å videreutvikle seg, samt hvor DFØ bør styrke innsatsen for utviklingen av innkjøpsområdet.

Anskaffelsesundersøkelsen planlegges gjennomført på nytt i 2022, og vil da gi et bedre grunnlag for å sammenligne utvikling på de ulike områdene, og vise til effekter knyttet til modenhetsarbeidet.

Resultatene fra anskaffelsesundersøkelsen er tilgjengelig i flere leveranser: dashboard til virksomhetene som har svart, denne presentasjonen overordna resultater, dybde rapporter og et interaktivt verktøy.

# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: indikatorer



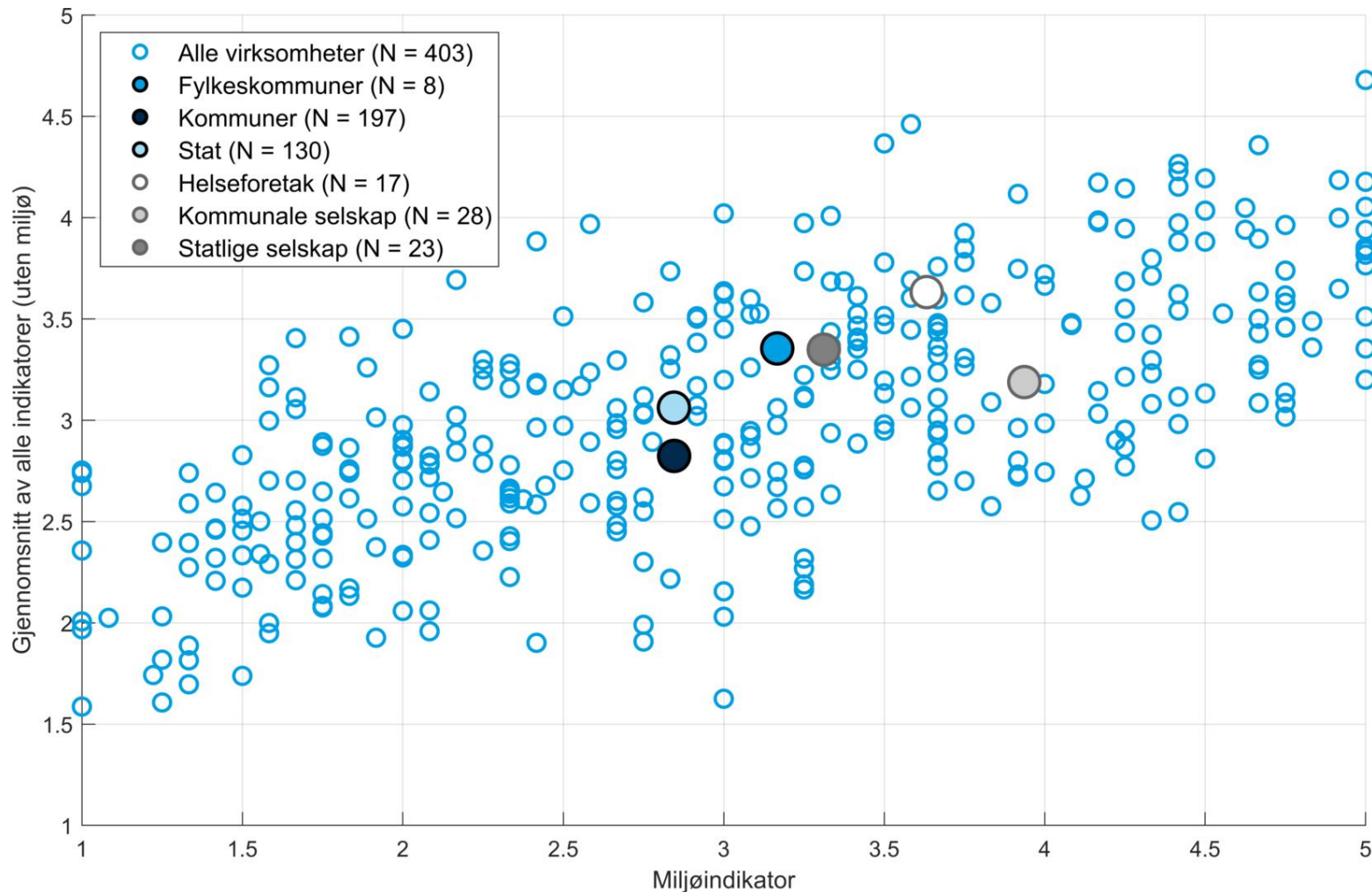
Indikatorene i anskaffelsesundersøkelsen består av en rekke spørsmål som dekker de respektive temaene. Spørsmålene er endret i 2020, og indikatorene er derfor ikke sammenlignbare med resultatene fra 2018.

Kommuner og stat scorer lavere enn fylkeskommuner og offentlige foretak og selskap (bestående av helseforetak, statlige og kommunale selskap).

Klima og miljøindikatoren legger seg omtrent midt mellom de andre indikatorene. Det er stat og kommunene som trekker indikatoren ned, med 2,8 i score for begge virksomhetstypene, samtidig som fylkeskommuner scorer høyere (3,2). På den andre siden er det de andre virksomhetstypene som trekker indikatoren opp, med score på 3,9, 3,6 og 3,3 for henholdsvis kommunale selskap, helseforetak og statlige selskap.

Gjennomsnittet av de ulike indikatorene er beregnet ut i fra alle respondentene.

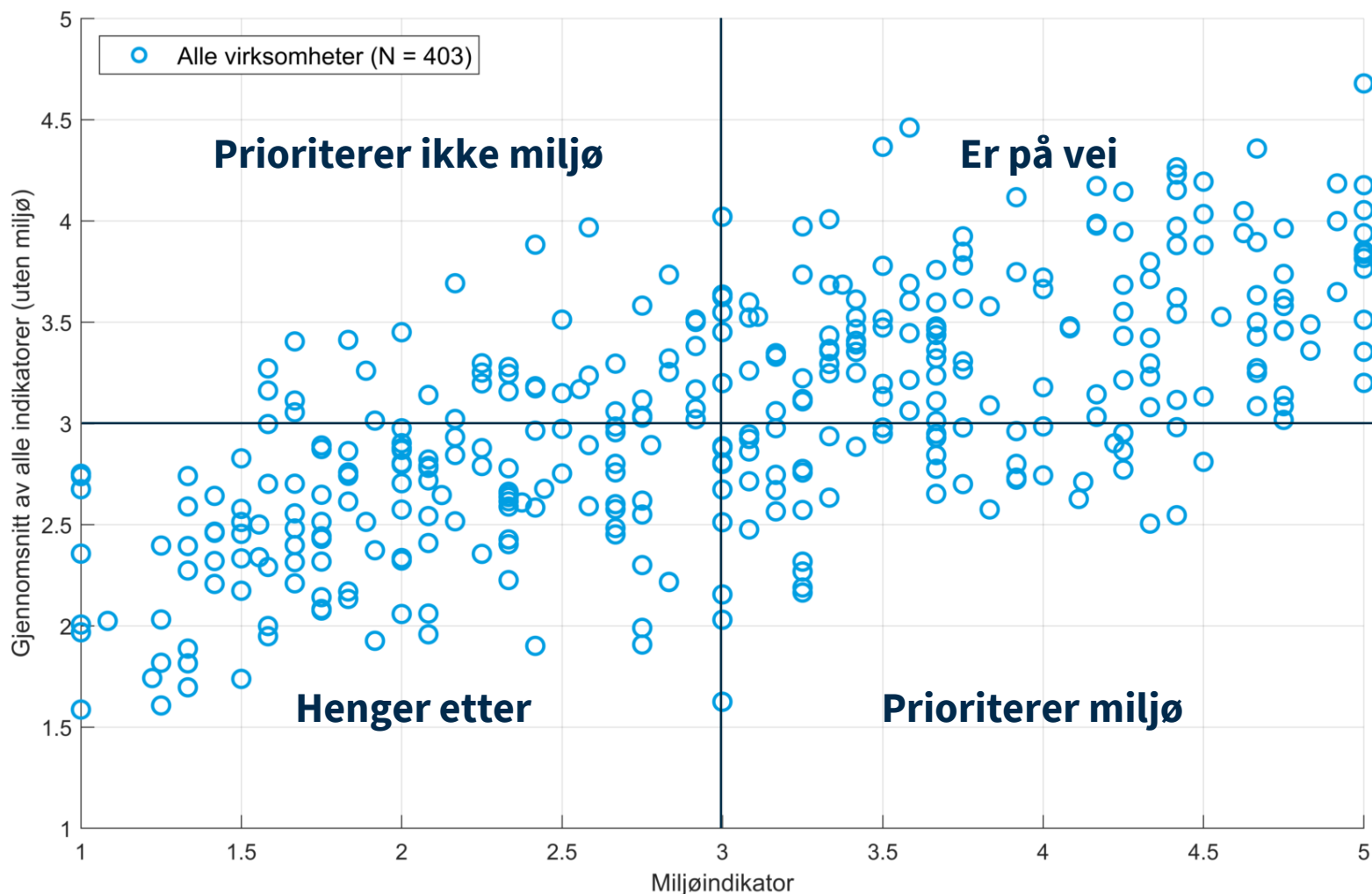
# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: generell modenhet og miljø



Figuren viser spredning av alle virksomheter og gjennomsnittet av virksomhetstypene for miljøindikatoren (x-akse) og gjennomsnittet av alle andre indikatorer (y-akse). Resultatene viser en sammenheng (korrelasjon = 0,65) mellom generell modenhet (alle indikatorene uten miljø) og modenhet innenfor miljø.

Kommunale selskaper, helseforetak og statlige selskaper scorer høyest på miljø, men ligger nærmere de andre når det gjelder generell modenhet. Fylkeskommunene scorer høyere enn stat og kommuner på både miljø og generell modenhet. Stat og kommuner scorer likt på miljø, samtidig som stat gjør det noe bedre på generell modenhet.

# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: målgrupper

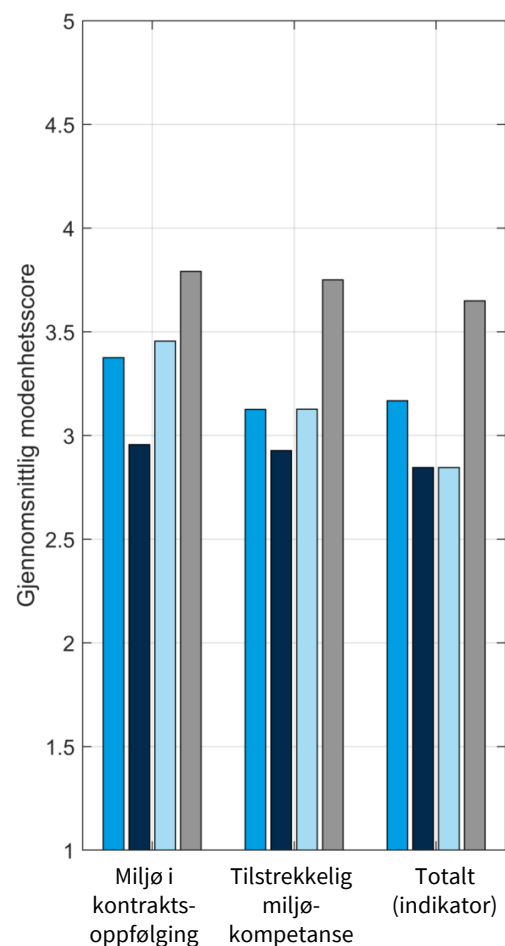
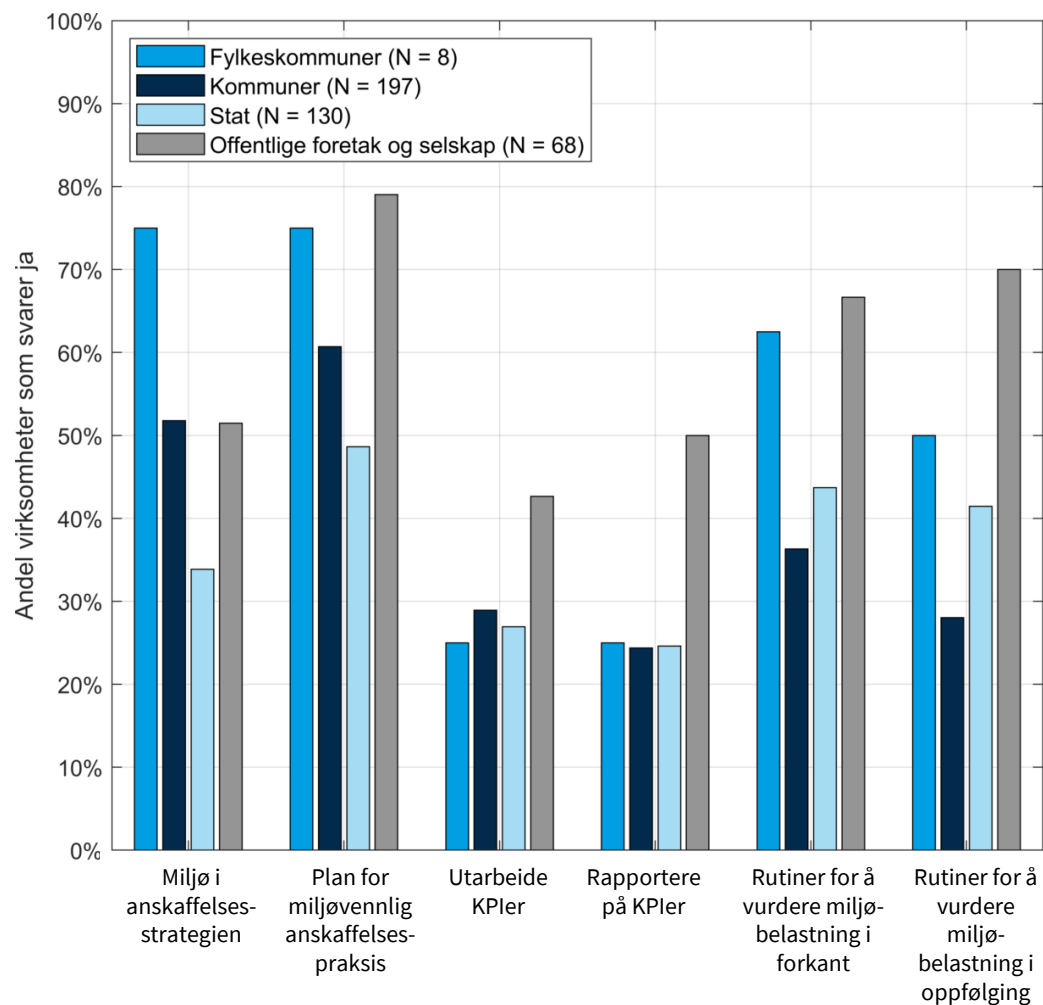


Figuren viser spredning av alle virksomheter for miljøindikatoren (x-akse) og gjennomsnittet av alle andre indikatorer (y-akse). Resultatene viser en sammenheng (korrelasjon = 0,65) mellom generell modenhet (alle indikatorene uten miljø) og modenhet innenfor miljø.

Resultatene er gruppert i fire kvadranter som representerer fire ulike målgrupper:

- de som scorer lavt på miljø og på andre indikatorer (henger etter),
- de som scorer lavt på miljø, men høyt på andre indikatorer (prioriterer ikke miljø)
- de som scorer høyt på miljø, men lavt på andre indikatorer (prioriterer miljø)
- de som er scorer høyt på miljø og på andre indikatorer (er på vei)

# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: spørsmål i miljøindikatoren

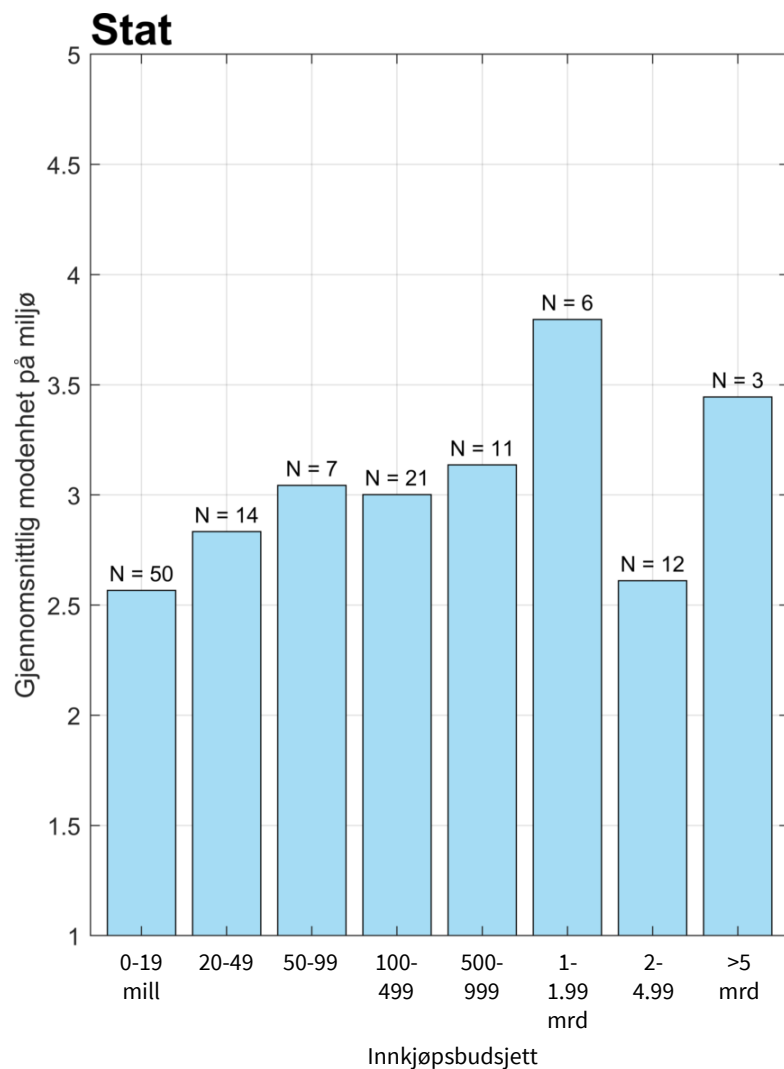
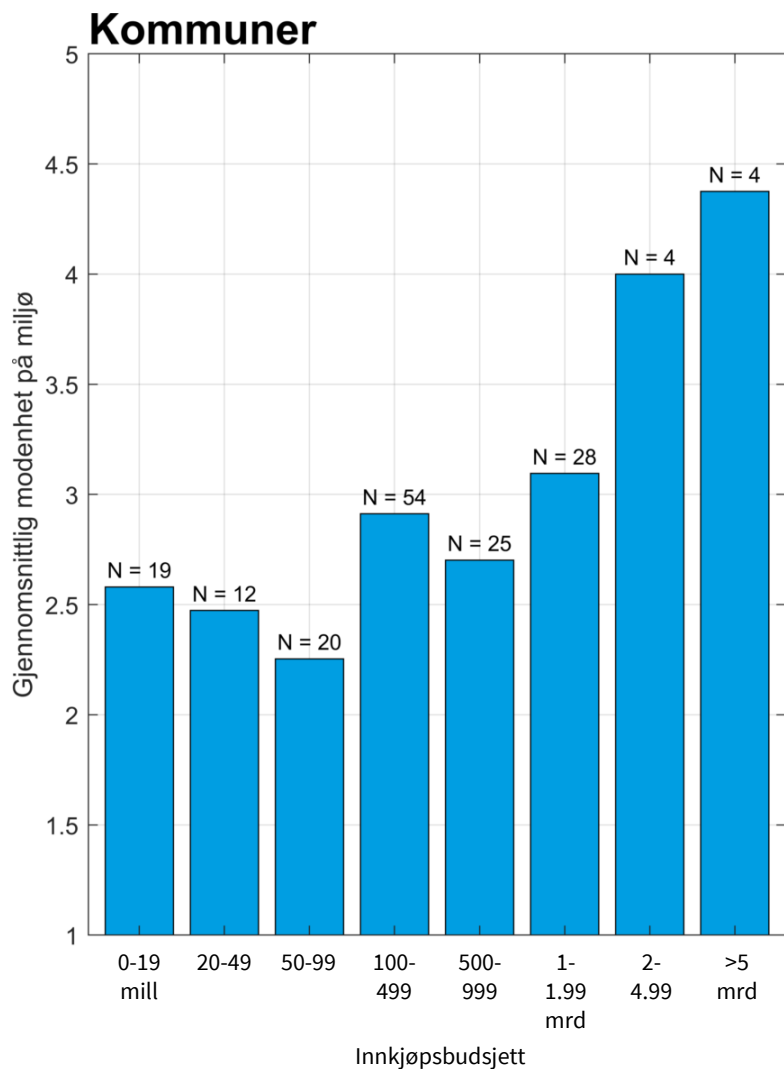


## Miljøindikatoren består av 8 spørsmål:

1. Hvilke temaer beskrives i anskaffelsesstrategien?  
- Klima og miljø
2. Har virksomheten en plan for å innrette anskaffelsespraksisen slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger der det er relevant?
3. Vi har utarbeidet styringsparametere (KPIer) på følgende temaer: - Klima og miljø
4. Vi rapporterer på følgende temaer til toppledsen/virksomhetsstyringen jevnlig (minst årlig): - Klima og miljø
5. Har virksomheten rutiner for å vurdere miljøbelastningen i forkant av en anskaffelse?
6. Har virksomheten rutiner for å vurdere miljøbelastningen i oppfølgingen av kontrakter der miljø skal hensyntas?
7. Hvor ofte ivaretar virksomheten kontraktsoppfølging ved å gjøre følgende oppgaver: - Oppfølging av etterlevelse av krav til miljø der det er relevant
8. I hvilken grad opplever du at virksomheten har tilstrekkelig kompetanse på følgende områder ved gjennomføring av anskaffelser: - Klima og miljø

I resultatene til spørsmål 1-6 er andelen som har svart «vet ikke» tatt ut, slik at resultatene viser andelen som har svart «ja», til forskjell fra «nei». Dette sikrer at andelen som svarer «ja» ikke blir unaturlig lav i spørsmål der flere har svar «vet ikke». Andelen som har svart at de har klima og miljø i anskaffelsesstrategien er av den totale antallet respondenter, ikke kun de som har svart at de har en anskaffelsesstrategi.

# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: innkjøpsbudsjett og miljøindikator

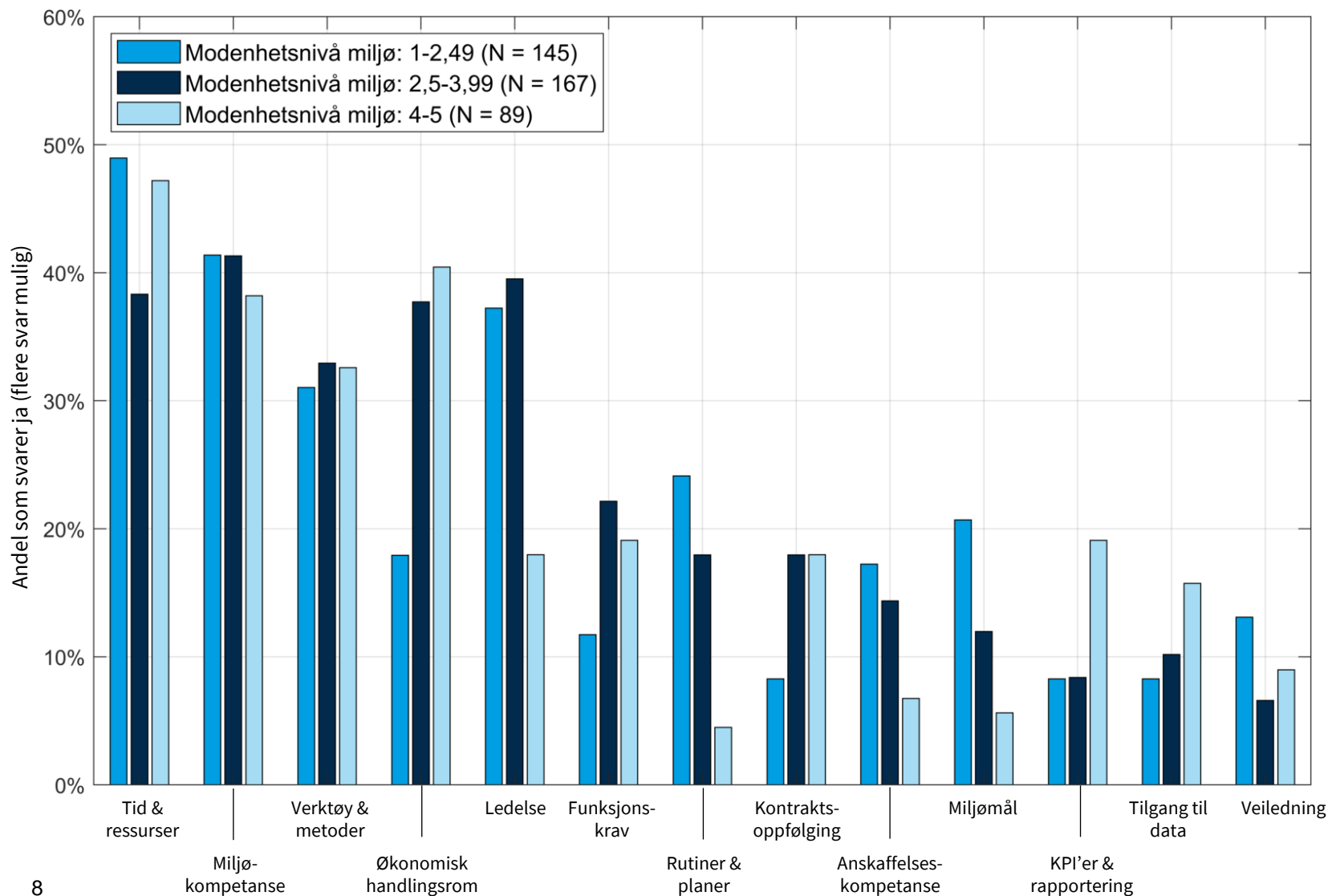


Figurene viser gjennomsnittlig modenhet på miljø fordelt på innkjøpsbudsjett. Kommuner og statlige virksomheter viser en sammenheng der virksomhetene med større innkjøpsbudsjett i snitt gjør det bedre enn de med mindre budsjett.

De andre virksomhetstypene (fylkeskommuner, helseforetak, kommunale selskaper og statlige selskaper) viser ikke en tydelig sammenheng mellom innkjøpsbudsjett og miljøindikator.

Anskaffelsesundersøkelsen fra 2018 viser en tilsvarende sammenheng mellom kommuners budsjett og miljøindikator.

# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: barrierer fordelt på modenhetsnivå



## Spørsmål:

Hva opplever du som de største barrierene for å oppnå miljøgevinster gjennom anskaffelser?

- tid og ressurser
- miljøkompetanse
- verktøy og metoder (f.eks. kalkulatorer for å beregne miljøeffekter)
- økonomisk handlingsrom
- ledelsesforankring, -fokus og -prioritering
- funksjonskravene til løsningene blir prioritert over miljøkrav
- rutiner og planer i virksomheten
- kontraktsoppfølging
- anskaffelseskompetanse
- miljømål/miljøprofil i virksomheten
- KPI'er (indikatorer) og rapporteringssystem
- tilgang til data
- veiledning

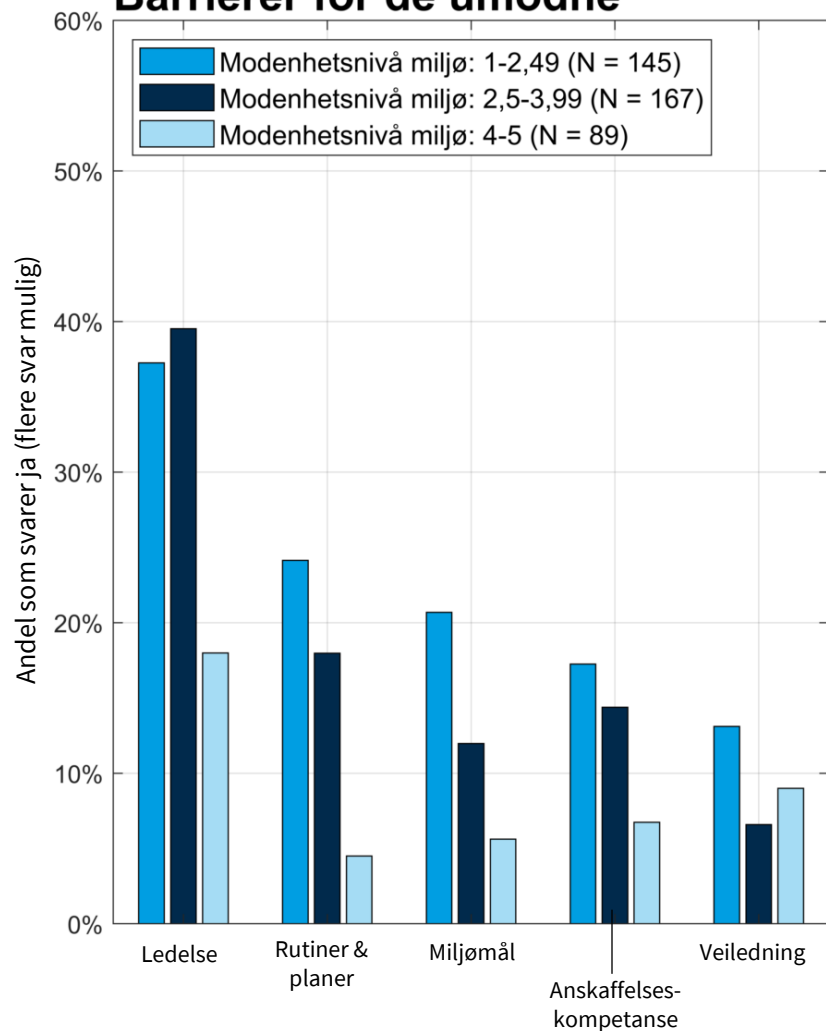
Selv om ulikt modenhetsnivå innebærer ulike barrierer, er virksomhetene stort sett enige om de tre største barrierene: tid og ressurser, miljøkompetanse, og verktøy og metoder.

Resten av barrierene er mer avhengig av modenhetsnivå.

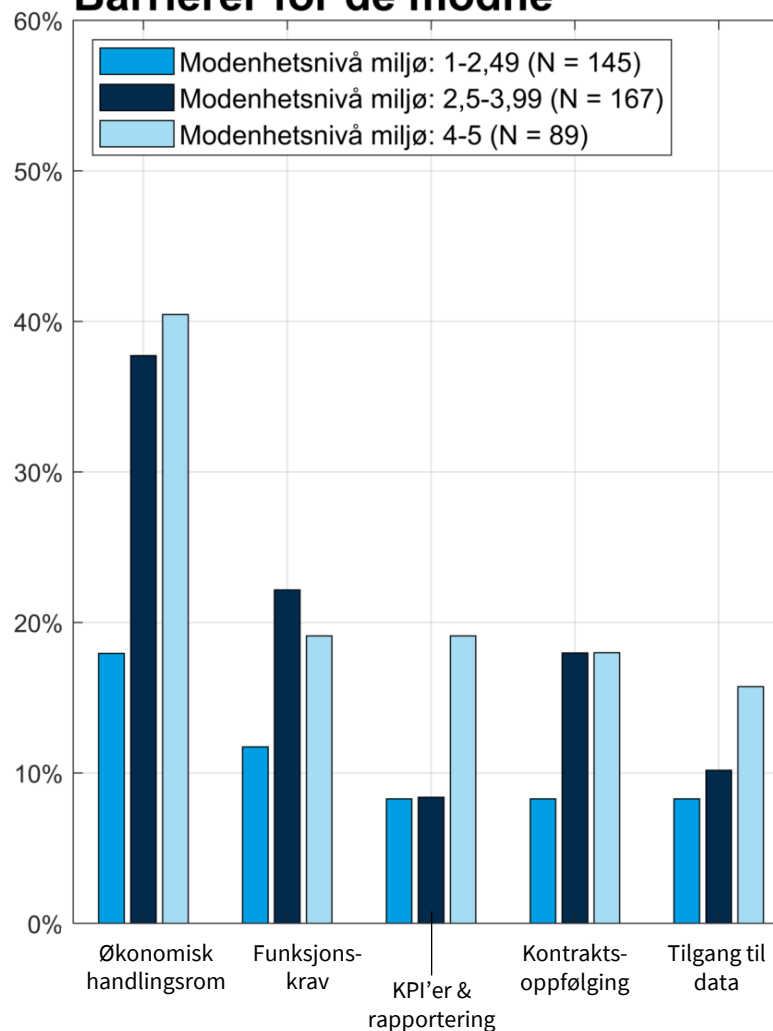


# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: barrierer fordelt på modenhetsnivå

## Barrierer for de umodne



## Barrierer for de modne



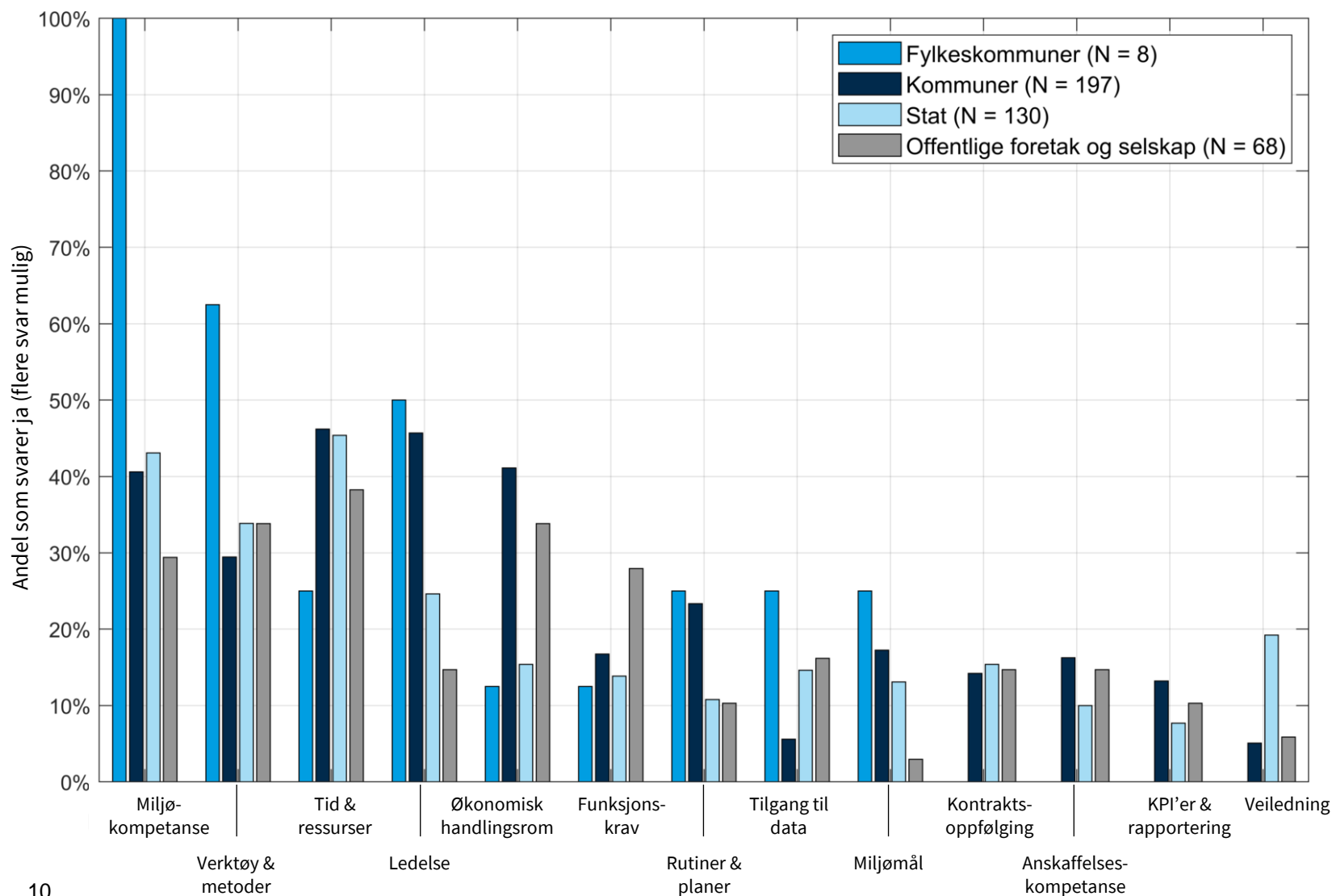
### Spørsmål:

*Hva opplever du som de største barrierene for å oppnå miljøgevinster gjennom anskaffelser?*

- tid og ressurser
- miljøkompetanse
- verktøy og metoder (f.eks. kalkulatorer for å beregne miljøeffekter)
- økonomisk handlingsrom
- ledelsesforankring, -fokus og -prioritering
- funksjonskravene til løsningene blir prioritert over miljøkrav
- rutiner og planer i virksomheten
- kontraktsoppfølging
- anskaffelseskompetanse
- miljømål/miljøprofil i virksomheten
- KPIer (indikatorer) og rapporteringssystem
- tilgang til data
- veiledning

Utover de tre største barrierene (tid og ressurser, miljøkompetanse, og verktøy og metoder), ser de umodne og modne virksomhetene ulike barrierer.

# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: barrierer fordelt på virksomhetstyper



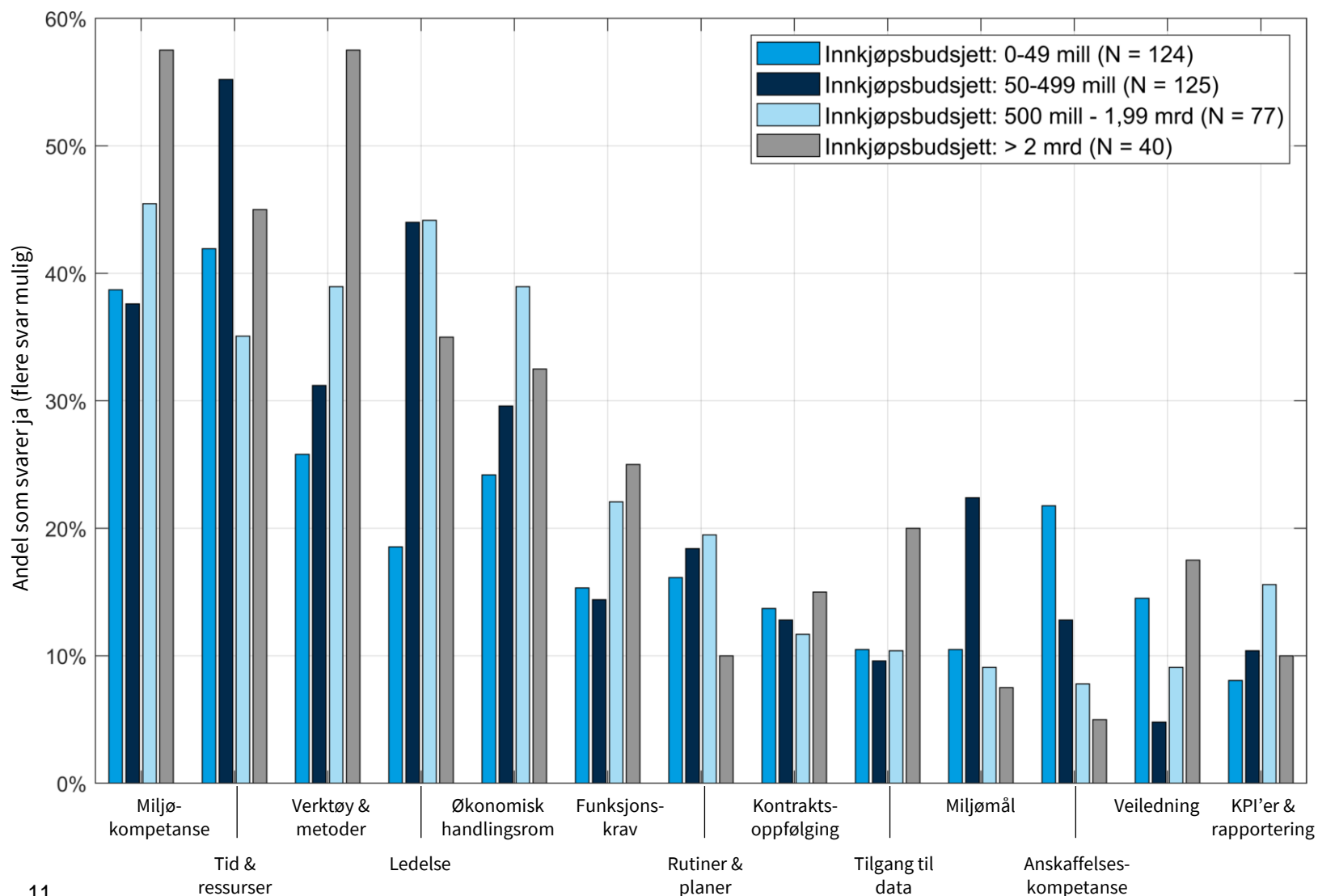
## Spørsmål:

*Hva opplever du som de største barrierene for å oppnå miljøgevinster gjennom anskaffelser?*

- tid og ressurser
- miljøkompetanse
- verktøy og metoder (f.eks. kalkulatorer for å beregne miljøeffekter)
- økonomisk handlingsrom
- ledelsesforankring, -fokus og -prioritering
- funksjonskravene til løsningene blir prioritert over miljøkrav
- rutiner og planer i virksomheten
- kontraktsoppfølging
- anskaffelseskompetanse
- miljømål/miljøprofil i virksomheten
- KPI'er (indikatorer) og rapporteringssystem
- tilgang til data
- veiledning

Resultatene viser at de ulike virksomhetstypene ser ulike barrierer i arbeidet med å hente miljøgevinster i anskaffelser.

# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: barrierer fordelt på innkjøpsbudsjett



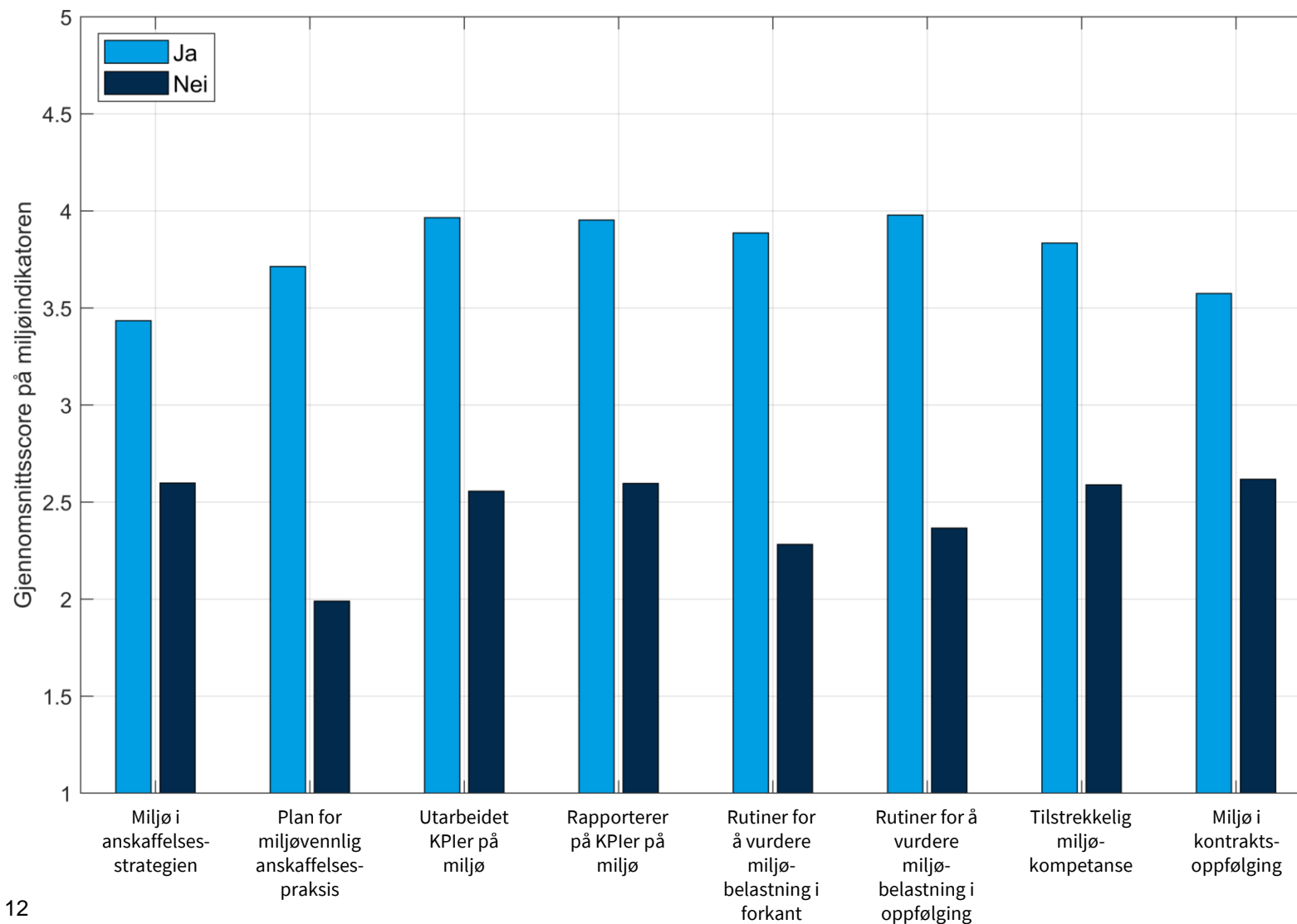
## Spørsmål:

Hva opplever du som de største barrierene for å oppnå miljøgevinster gjennom anskaffelser?

- tid og ressurser
- miljøkompetanse
- verktøy og metoder (f.eks. kalkulatorer for å beregne miljøeffekter)
- økonomisk handlingsrom
- ledelsesforankring, -fokus og -prioritering
- funksjonskravene til løsningene blir prioritert over miljøkrav
- rutiner og planer i virksomheten
- kontraktoppfølging
- anskaffelseskompetanse
- miljømål/miljøprofil i virksomheten
- KPI'er (indikatorer) og rapporteringssystem
- tilgang til data
- veiledning

Resultatene viser at ulike virksomhetsstørrelser med hensyn til innkjøpsbudsjett ser ulike barrierer i arbeidet med å hente miljøgevinster i anskaffelser.

# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: hva driver gjennomsnittet av miljøindikatoren opp?



Virksomheter som svarer ja eller nei på spørsmål i indikatoren, har i snitt ulik score på miljøindikatoren. Resultatene viser at de som svarer ja på om de:

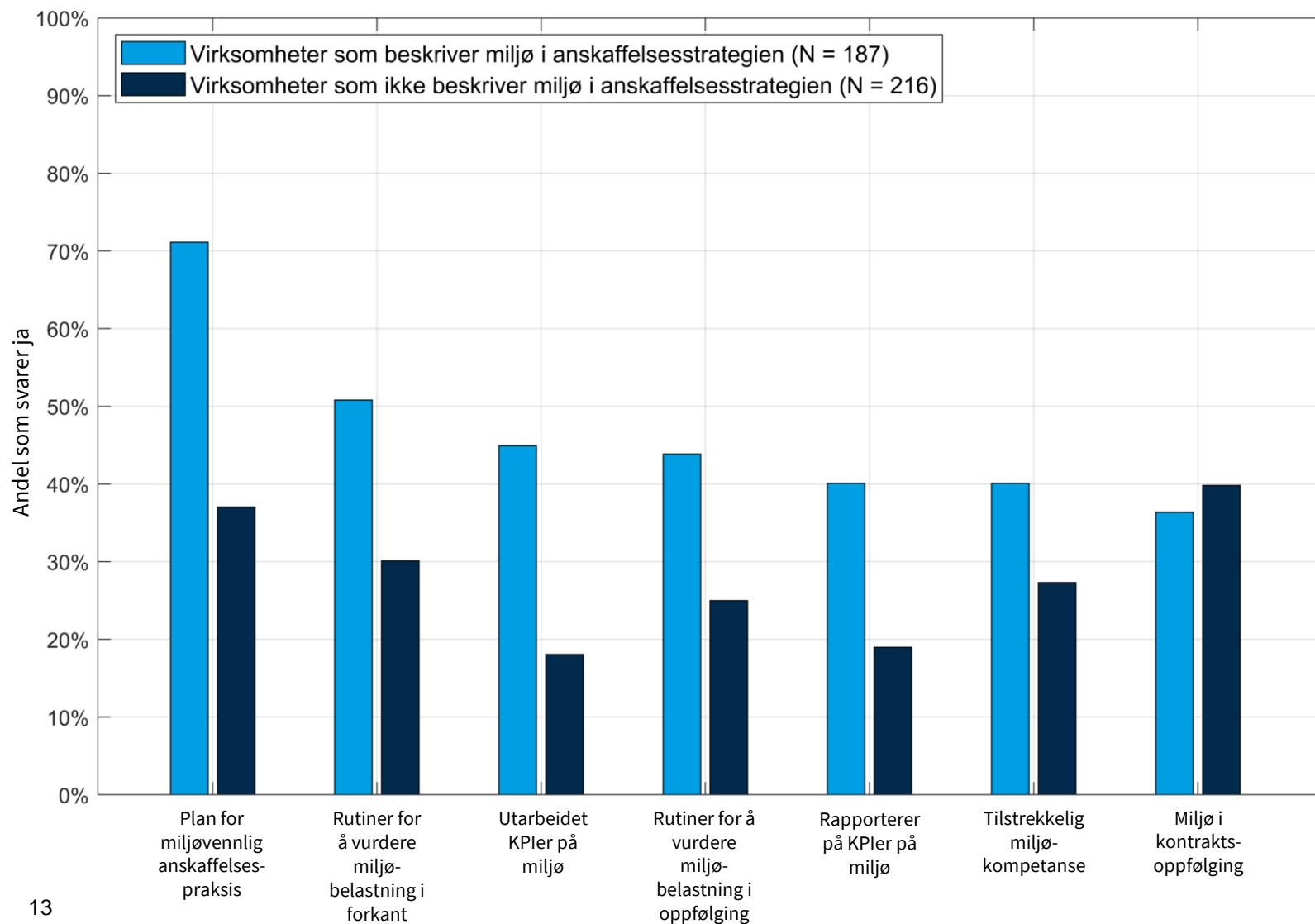
- har utarbeidet KPIer på miljø
- rapporterer på miljø
- har rutiner for å vurdere miljøbelastning i forkant av en anskaffelse
- har rutiner for å vurdere miljøbelastning i oppfølging av en anskaffelse

i gjennomsnitt scorer høyest på miljøindikatoren, i forhold til de som har svar ja på andre spørsmål.

Resultatene viser enten de som har svart ja eller nei, eller de som har svart i stor grad (4: stor grad eller 5: svært stor grad) eller mindre grad (1: svært liten grad, 2: i liten grad 3: i noen grad).

Merk at spørsmålene inngår i miljøindikatoren, slik at det er en sammenheng mellom svar på konkrete spørsmål og score på miljøindikator.

# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: virksomheter som beskriver miljø i anskaffelsesstrategien



Virksomheter som beskriver miljø som tema i anskaffelsesstrategien scorer i gjennomsnitt 3,4 på miljøindikatoren, sammenlignet med 2,6 for de som ikke har miljø i anskaffelsesstrategien.

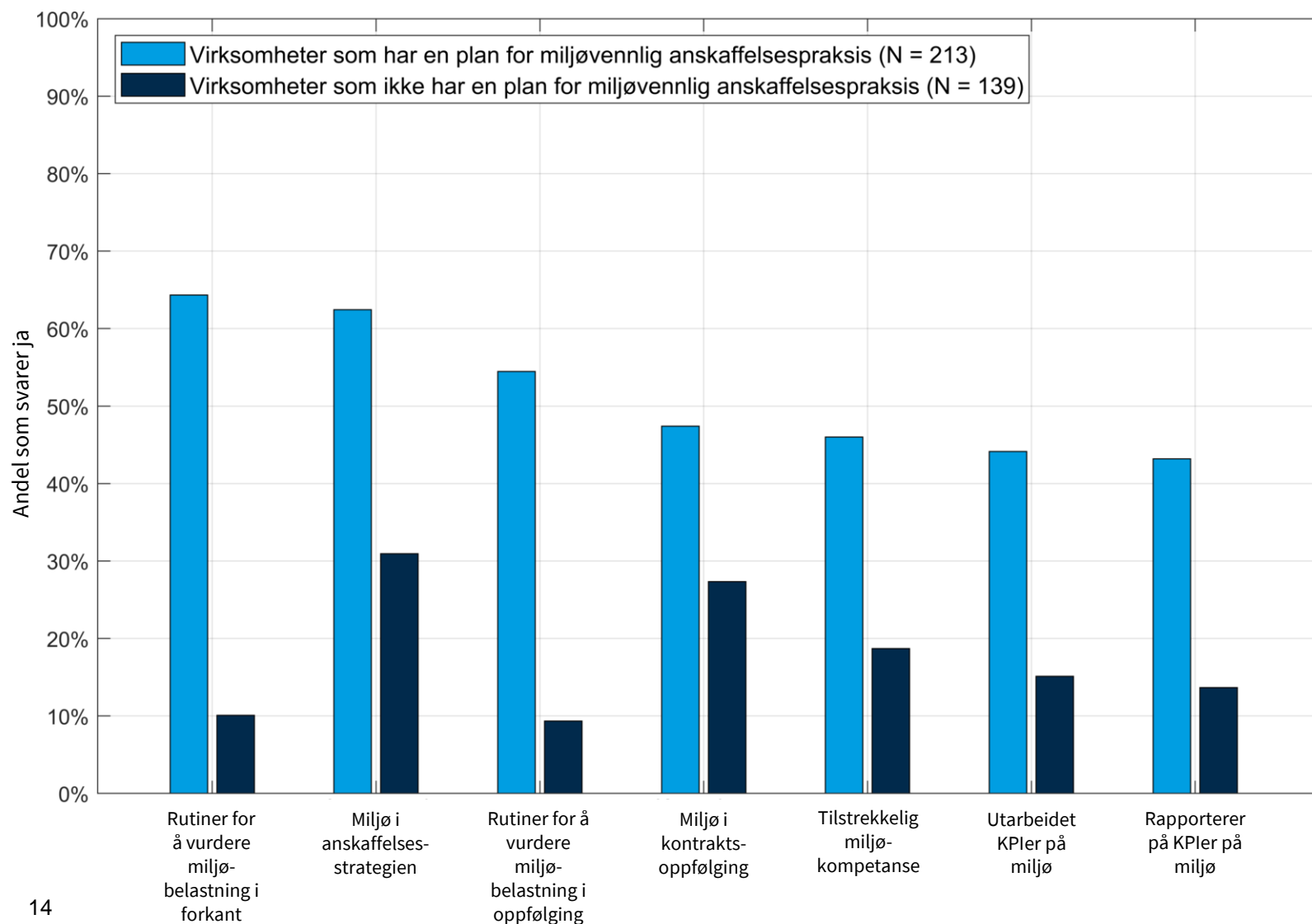
Resultatene viser at virksomheter som har miljø i anskaffelsesstrategien i større grad:

- har en plan for å innrette anskaffelsespraksisen på en miljøvennlig måte
- har tilstrekkelig kompetanse på miljø
- har utarbeidet og rapporterer på KPIer for miljø
- har rutiner for å vurdere miljøbelastning i forkant og oppfølging av anskaffelser

Samtidig viser resultatene at de i noe mindre grad følger opp miljø som en del av kontraktsoppfølgingen.

Resultatene viser andel (%) som har svart ja, eller 4 (stor grad) eller 5 (svært stor grad).

# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: virksomheter som har en plan for miljøvennlig anskaffelsespraksis

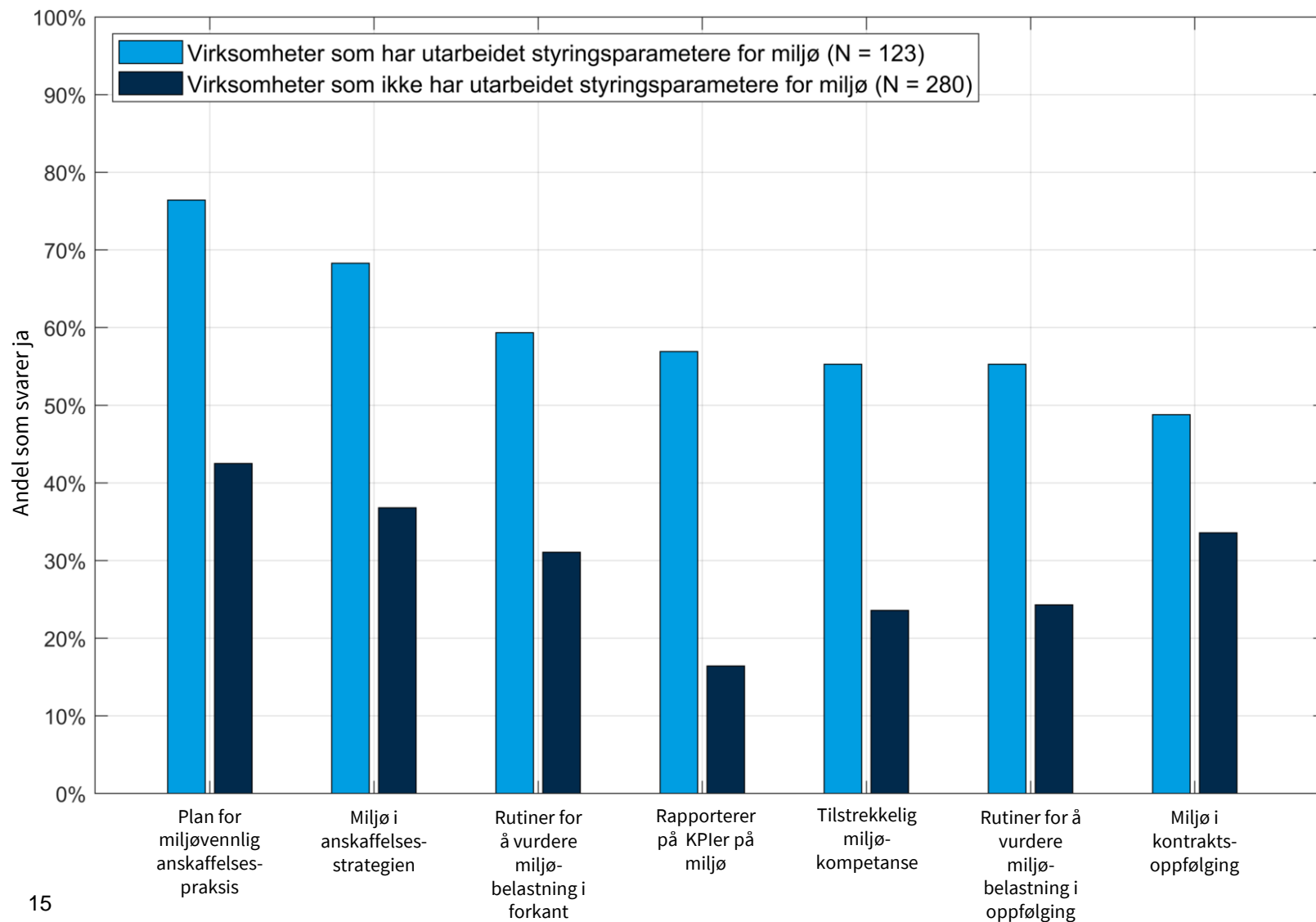


Virksomheter som har en plan for å innrette anskaffelsespraksisen slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger der det er relevant, scorer i gjennomsnitt 3,7 på miljøindikatoren, sammenlignet med 2 for de som ikke har en plan.

Resultatene viser at virksomheter som har en plan i større grad svarer ja på de andre spørsmålene.

Resultatene viser andel (%) som har svart ja, eller 4 (stor grad) eller 5 (svært stor grad).

# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: virksomheter som har utarbeidet styringsparametere for miljø

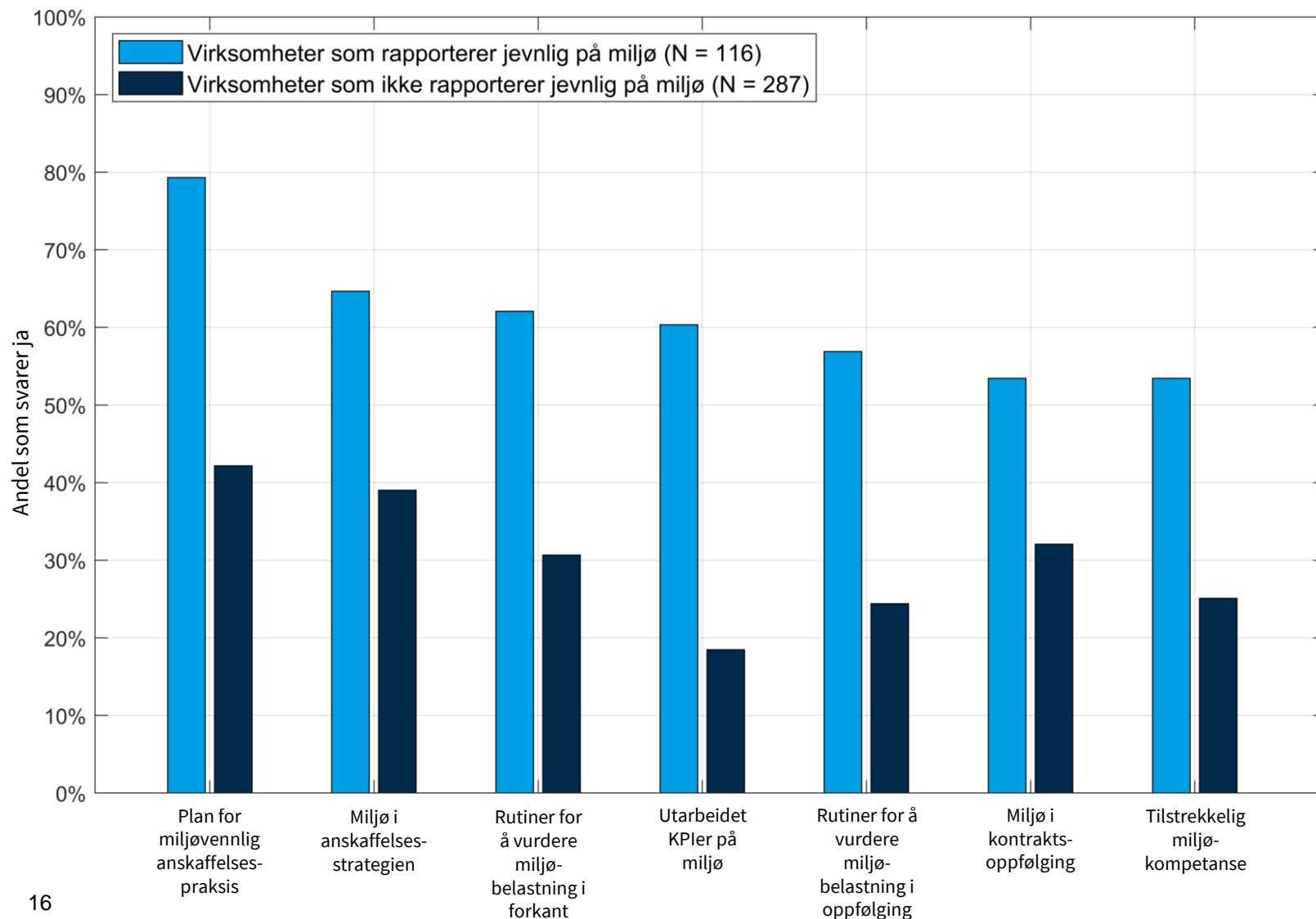


Virksomheter som har utarbeidet styringsparametere (KPIer) for miljø i anskaffelser scorer i gjennomsnitt 4 på miljøindikatoren, sammenlignet med 2,6 for de som ikke har utarbeidet styringsparametere.

Resultatene viser at de som har utarbeidet styringsparametere (KPIer) for miljø i anskaffelser i større grad svarer ja på de andre spørsmålene.

Resultatene viser andel (%) som har svart ja, eller 4 (stor grad) eller 5 (svært stor grad).

# Anskaffelsesundersøkelsen 2020: virksomheter som rapporterer jevnlig på miljø



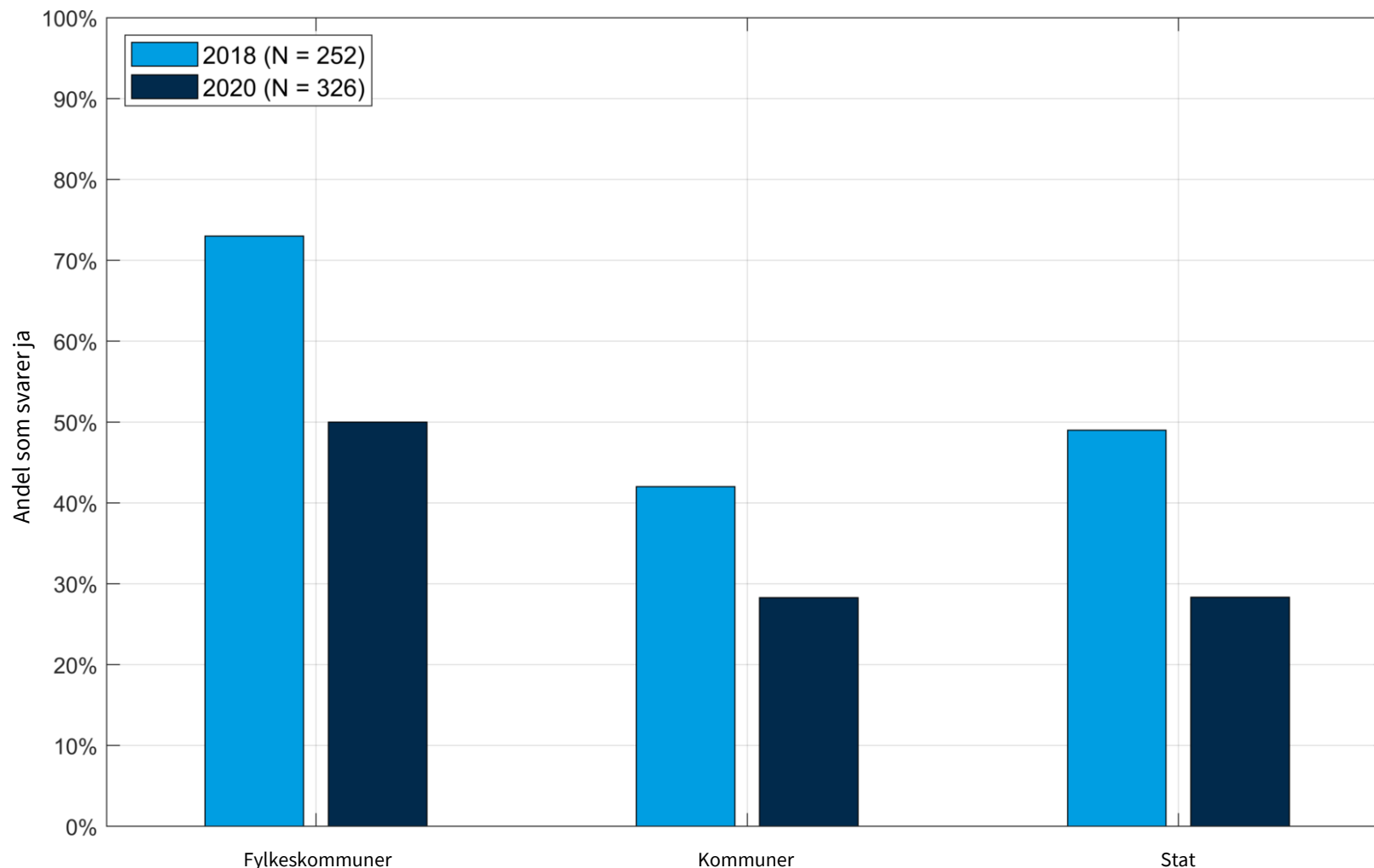
Virksomheter som rapporterer på miljø i innkjøp scorer i gjennomsnitt 4 på miljøindikatoren, sammenlignet med 2,6 for de som ikke rapporterer på miljø.

Resultatene viser at virksomheter som rapporterer til toppledelsen/ virksomhetsstyringen (minst årlig) i større grad svarer ja på de andre spørsmålene. Dette indikerer at topplerforankring er av stor betydning.

Resultatene viser andel (%) som har svart ja, eller 4 (stor grad) eller 5 (svært stor grad).



# Utvikling mellom anskaffelsesundersøkelsen 2018 & 2020: tilstrekkelig innkjøpsfaglig kompetanse innen klima og miljø



## Spørsmål:

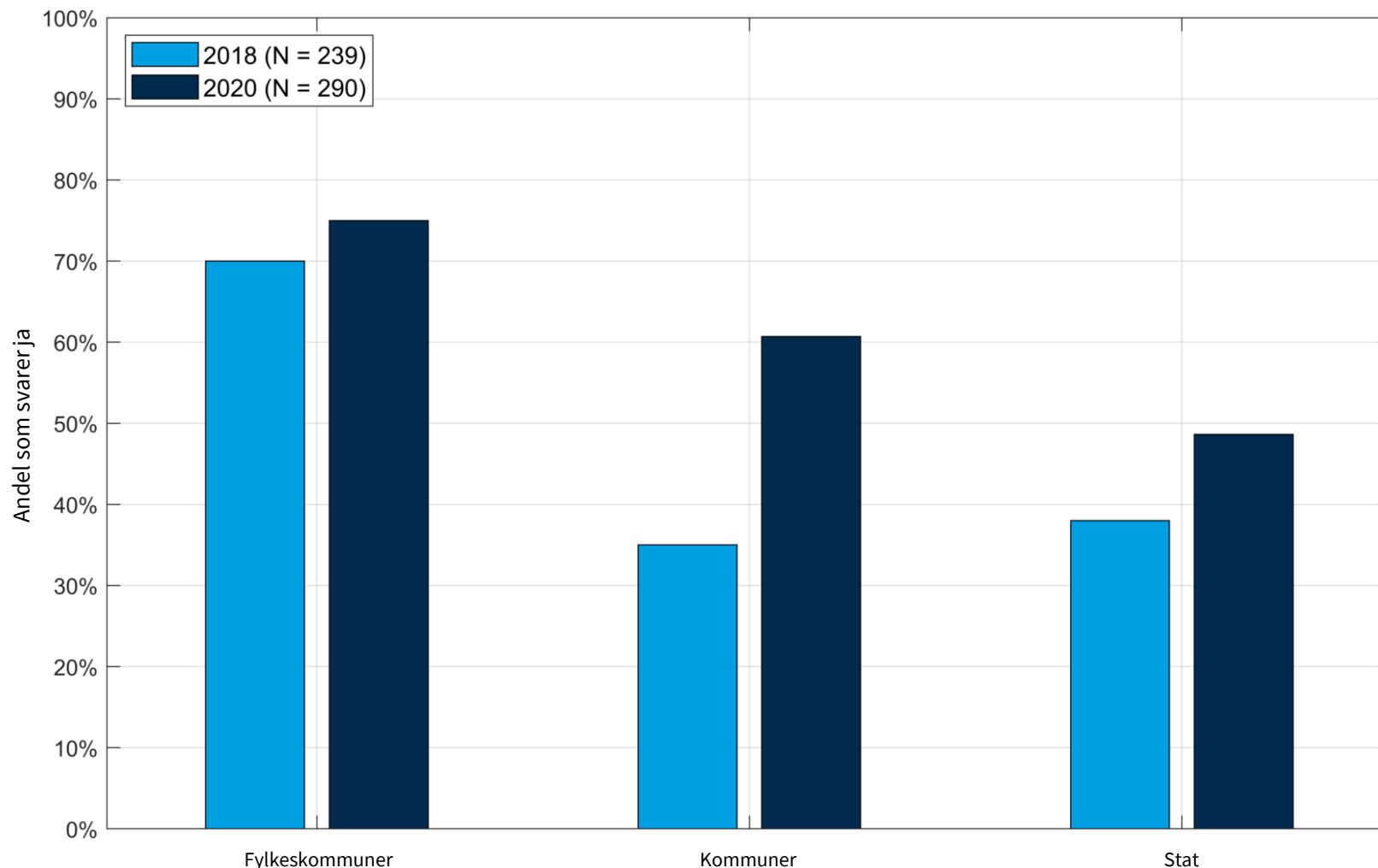
2018: I hvilken grad opplever du at virksomheten har tilstrekkelig innkjøpsfaglig kompetanse på følgende områder: - Klima, miljø og andre samfunnsansvar

2020: I hvilken grad opplever du at virksomheten har tilstrekkelig kompetanse på følgende områder ved gjennomføring av anskaffelser: - Klima og miljø

Nedgangen mellom 2018 og 2020 kan komme som følge av større forventinger og tydeligere føringer om å ta hensyn til miljø i anskaffelser, og dermed et økt behov for kompetanse i virksomhetene.

Resultatene viser andel (%) som har svart 4 (stor grad) eller 5 (svært stor grad), i motsetning til de som har svar 3 eller mindre («vet ikke»-svar er tatt ut).

# Utvikling mellom anskaffelsesundersøkelsen 2018 & 2020: plan for miljøvennlig anskaffelsespraksis



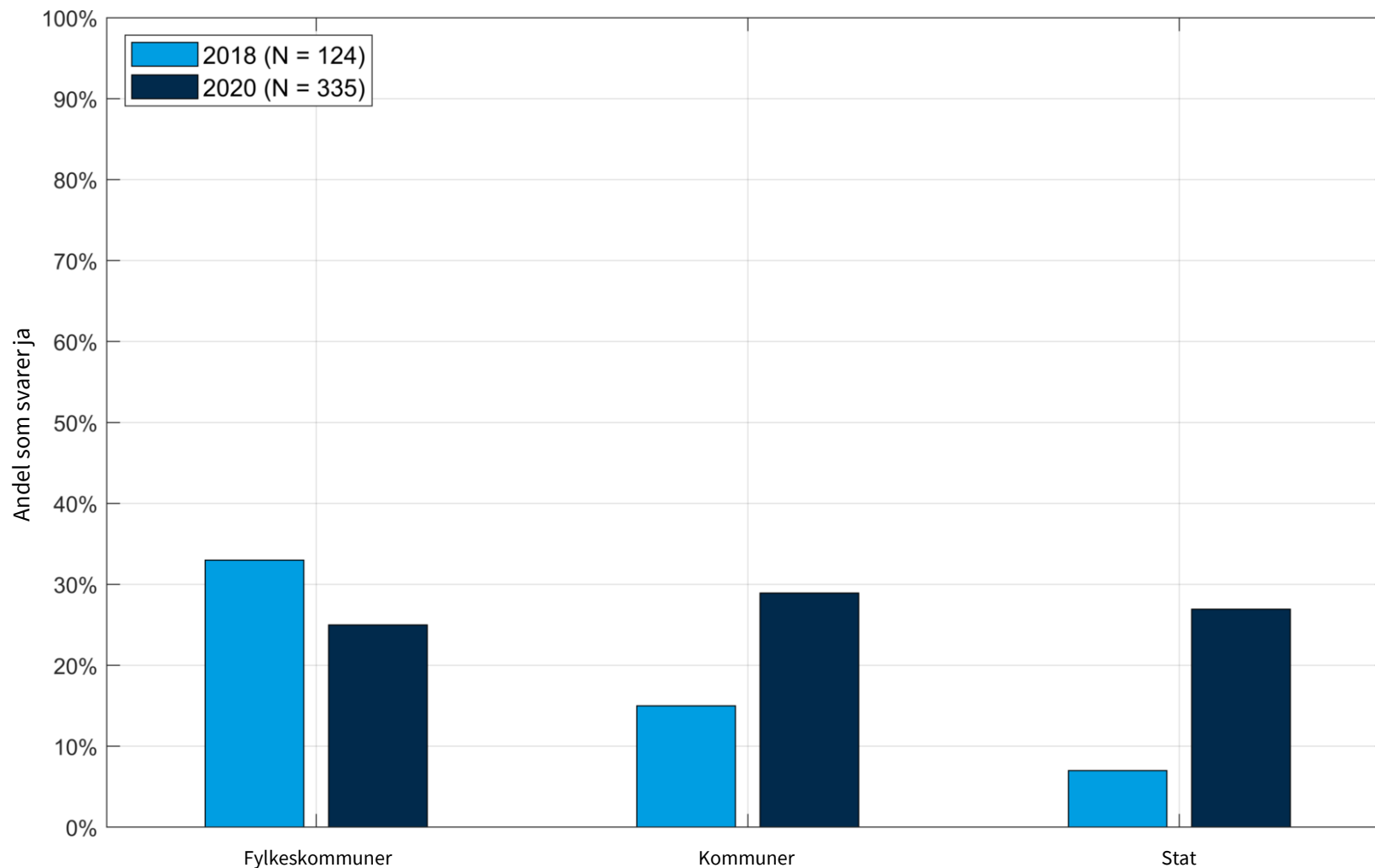
## Spørsmål:

2018: Vi har en plan for å innrette anskaffelsespraksisen slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger der det er relevant

2020: Har virksomheten en plan for å innrette anskaffelsespraksisen slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger der det er relevant?

Resultatene for 2018 viser andel (%) som har svart 4 (stor grad) eller 5 (svært stor grad). «Vet ikke»-svar er tatt ut.

# Utvikling mellom anskaffelsesundersøkelsen 2018 & 2020: utarbeidet styringsparametere for miljø i anskaffelser



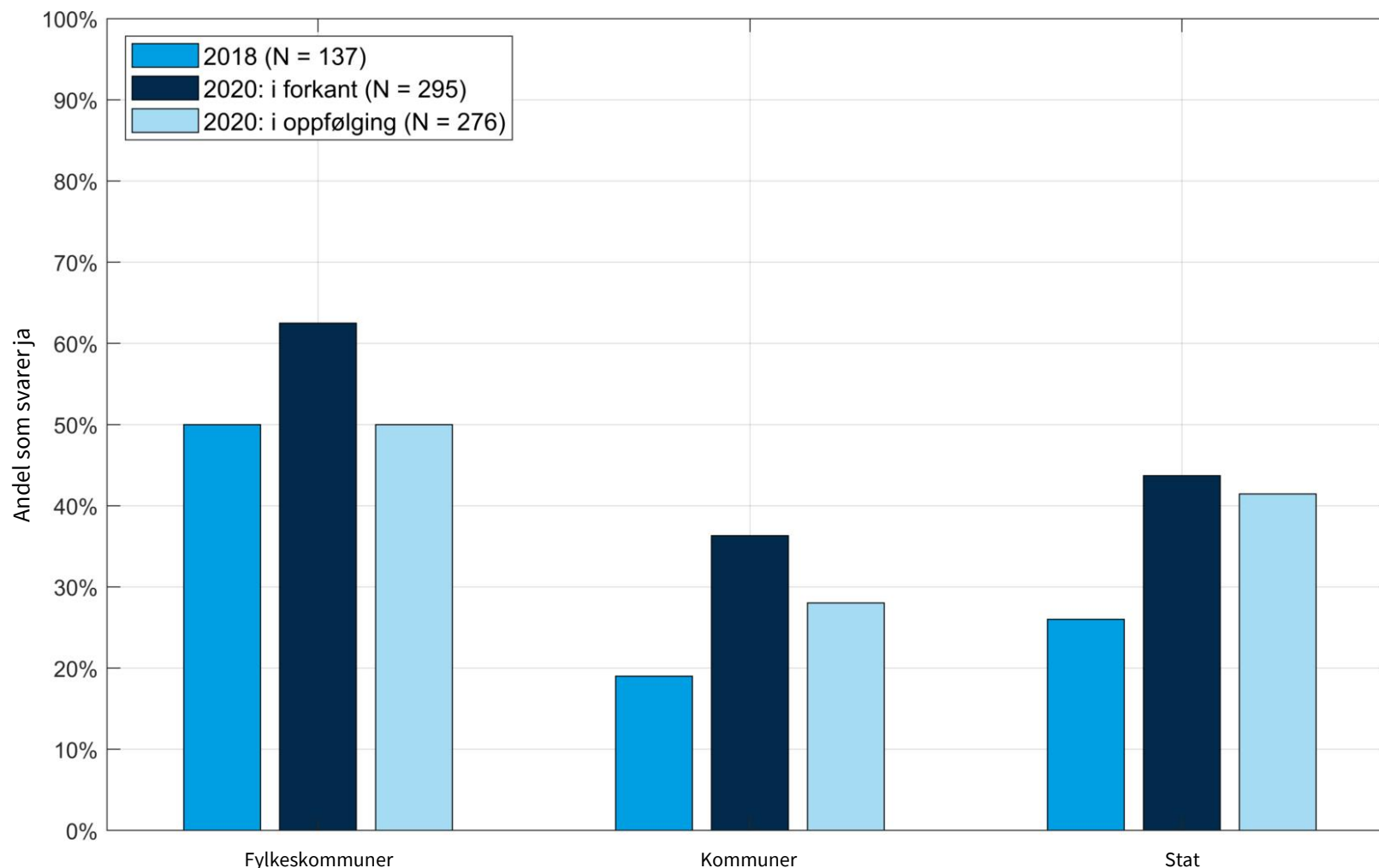
## Spørsmål:

2018: Er det utviklet egne KPIer (indikatorer) for miljøaspekter i anskaffelser?

2020: Vi har utarbeidet styringsparametere (KPIer) på følgende temaer: - Klima og miljø

Resultatene viser andel som har svar ja. «Vet ikke»-svar er tatt ut.

# Utvikling mellom anskaffelsesundersøkelsen 2018 & 2020: rutiner for å vurdere miljøbelastningen i anskaffelser



## Spørsmål:

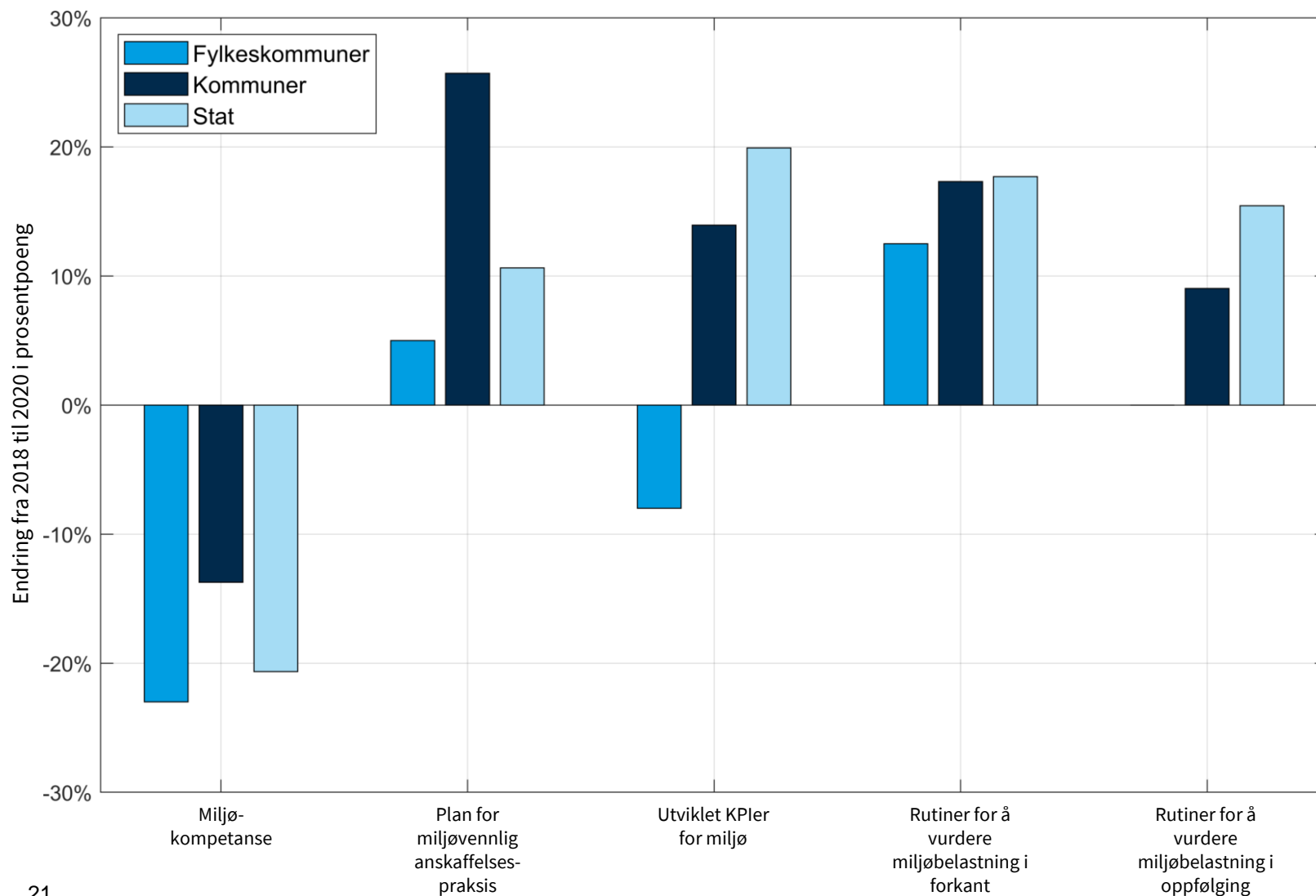
2018: Har virksomheten din rutiner for å vurdere miljøbelastning i anskaffelser?

2020: Har virksomheten rutiner for å vurdere miljøbelastningen i forkant av en anskaffelse?

2020: Har virksomheten rutiner for å vurdere miljøbelastningen i oppfølgingen av kontrakter der miljø skal hensyntas?

Resultatene for 2018 viser andel (%) som har svart 4 (stor grad) eller 5 (svært stor grad), mens resultatene for 2020 viser de som har svar «ja».

# Utvikling mellom anskaffelsesundersøkelsen 2018 & 2020: utvikling fordelt på spørsmål



Sammenstilling av utviklingen fra 2018 til 2020 fordelt på temaer og virksomhetstyper (spørsmålene kan være noe ulike mellom årene). Resultatene viser endring i prosentpoeng.

## Spørsmål fra 2020:

1. I hvilken grad opplever du at virksomheten har tilstrekkelig kompetanse på følgende områder ved gjennomføring av anskaffelser: - Klima og miljø
2. Har virksomheten en plan for å innrette anskaffelsespraksisen slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger der det er relevant?
3. Vi har utarbeidet styringsparametere (KPIer) på følgende temaer: - Klima og miljø
4. Har virksomheten rutiner for å vurdere miljøbelastningen i forkant av en anskaffelse?
5. Har virksomheten rutiner for å vurdere miljøbelastningen i oppfølgingen av kontrakter der miljø skal hensyntas?